

סימן טז

כלים שנטרפו ונתערבו

ראשי פרקים

שאלה

א. דינן של הצלחות

ב. האם יש להקל מטעם ביטול ברוב?

תשובה

שאלה *

כבד שלא נצלה נתבשל בטעות עם בשר, והניחו אותו בצלחות לאכילה. בשעת הסעודה הרגישו בטעם הכבד, ושכחו ועירבו את הכלים שנטרפו בכלים אחרים כשרים. הסכו"ם שהשתמשו בו עשוי מתכת; ואילו הצלחות עשויות מחרסינה, ואי אפשר להגעילן. הסיר שבו נתבשלו הבשר והכבד הוא בוודאי טרף (אם לא היה בו פי שישים מהכבד), וטעון הגעלה, כמבואר בשו"ע (יו"ד סי' ע"ג סעי' א'). אך יש לשאול, מה דינם של הסכו"ם והצלחות, האם ניתן להשתמש בהם ללא הגעלה?

א. דינן של הצלחות

והנה צלחות אלו אסורות כדי קליפה, שהרי עירו לתוכן מכלי ראשון. ואפילו אם עירו ע"י מצקת, אם השהו אותה בכלי ראשון זמן רב יש לה דין כלי ראשון (עי' ט"ז יו"ד סי' צ"ב ס"ק ל' ד"ה כתוב). וכשעירו ממנה לצלחת, אסרו אותה כדי קליפה. וגם אם נניח שהמצקת לא היתה כלי ראשון, הרי הבשר והכבד הם דבר גוש חם.

לשיטת המהרש"ל (יש"ש חולין פ"ז סי' מ"ד), דבר גוש לעולם דינו ככלי ראשון (עי' שו"ך סי' ק"ה ס"ק ח', ט"ז סי' צ"ד ס"ק י"ד). ואף שלגבי הצלחת יש לומר "תתאה גבר" (עי' שו"ע סי' ק"ה סעי' ג'), ולכן האיסור אינו נבלע בה; מיהו הצלחת נאסרת בכדי קליפה (שו"ע שם), וכלי חרסינה אי אפשר לקולפם.

* טבת תשל"ב.

אך מסקנת הט"ז (סי' צ"ד ס"ק י"ד) היא לחלק בין היכא דאיכא דוחקא דסכינא להיכא דליכא דוחקא דסכינא. וכתב דלא נקטינן כמהרש"ל, המחמיר בגוש חם הנמצא בכלי שני, אלא היכא דאיכא דוחקא דסכינא. וא"כ יש לומר שלגבי הסכינים שהשתמשו בהם יש לאסור משום דוחקא דסכינא, והם טעונים הגעלה, אך את הצלחות יש להתיר. אך המג"א (סי' תמ"ז ס"ק ט') סתם שכתבו הפוסקים ביו"ד (סי' צ"ד) שדבר גוש לעולם הוא ככלי ראשון (ולא רק כשיש דוחקא דסכינא). מיהו יש לומר, שבהפסד מרובה סומכים להקל על הפוסקים החולקים על המהרש"ל (עי' ט"ז סי' ק"ה ס"ק ד' בסופו).

אך אם נחוש לכך שהמצקת היתה כלי ראשון יש לאסור את הצלחות. ואפילו הרמ"א, החולק על המהרש"ל, יודה שגוש חם לא גרע מעירוי ומבשל את הצלחת כדי קליפה (ועי' סי' צ"ד סעי' ז' בהג"ה). וא"כ הצלחות אסורות לכו"ע.

ב. האם יש להקל מטעם ביטול ברוב?

והנה יש מקום להתיר משום שהצלחות והסכו"ם התערבו ברוב, והוי מין במינו יבש ביבש – שבטל. ולענין הסכו"ם יש להחמיר, שכן ניתן בקלות להגעיל את כולו, וא"כ הוי דבר שיש לו מתירין, ואינו בטל ברוב (עי' שו"ע יו"ד סי' ק"ב סעי' ג').

אך יש לדון לגבי הצלחות, שכן אי אפשר להגעילן, ויש לומר שהצלחת הטריפה בטילה ברוב. ואף שצלחת היא דבר חשוב, יש לומר שמכיון שאין איסורה מצד עצמה אלא מצד הבלוע בה – הרי היא בטלה ברוב (עי' סי' ק"א סעי' ב'). מיהו בענין חתיכות שנתערבו יבש ביבש כתב השו"ע (סי' ק"ט סעי' א'):

ומותר לאוכלן אדם אחד כל אחת בפני עצמה.

תשובה

כאמור, הסיר חייב הגעלה. וכן כל הסכו"ם חייב הגעלה, ואין לסמוך בו על הרוב. אך לגבי הצלחות יש לומר שהן בטלות ברוב (ובפרט שהאיסור בכבד מבושל הוא משום דם שבישלו, שהוא מדרבנן: ע"י מנחות כ"א ע"א; פמ"ג יו"ד ס' ס"ו בפתחה, ד"ה העיקר הא').

מיהו ליתר הידור נראה לי שיש להגעיל את כל הצלחות ג' פעמים (אם מדובר בכמות קטנה של צלחות שאפשר לעמוד בכך), כי יש אומרים שכלי חרסין ניתנים להכשרה ע"י הגעלה ג' פעמים (ע"י לעיל ס' י"ג אות ה'). ואע"פ שרוב הפוסקים חולקים עליהם, כאן מן הראוי לכתחילה להחמיר כמותם.

אבל לא יאכל שלושתם יחד. ויש מי שאוסר לאוכלם אדם אחד אפילו זה אחר זה. והרמ"א (הג"ה שם) פסק לכתחילה כדעה המחמירה. והנה בנד"ד אין לחוש שאדם אחד יאכל בשתי צלחות בבת אחת. אך יש לחוש שיאכל בשתי צלחות בזו אחר זו. ועוד יש לחוש אפילו לדעה הראשונה, האוסרת רק לאכול את שלושתן יחד, שאם בעה"ב מאכיל לכמה בני אדם ביחד, הרי ממה נפשך אחד מהם אוכל בצלחת האסורה, וא"כ בעה"ב עובר לכאורה ב"לפני עיוור". ולא היא, שמאחר שלאורחים מותר לאכול, אינו עובר משום לפנ"ע, ופשוט הוא.

סימן יז**סופגניות – האם יש בהן בישולי עכו"ם?**

כזה אלא לשיטת הרמ"א (הג"ה שם), ואילו הנוהגים כהב"י – אוסרים (שו"ע שם). וא"כ השאלה היא לדעת הנוהגים כהב"י, מה דין הסופגניות? האם דינן כדין פת, שהיא מותרת, או כדין תבשיל, שהוא אסור?

א. בישולי עכו"ם בטיגון

נאמר בשו"ע (יו"ד ס' קי"ב סעי' ו'):

במקום שנהגו ודיתר בפת של פלטר, אפילו הוא נלוש בביצים... – מותר. אבל אינפנד"ה (פשטידה) שאפאה עובד כוכבים, אסור לאכול מהפת שלה. ההבדל בין פת שנילושה בביצים לאינפנד"ה הוא שבפת הביצים נבלעות ונבללות בתוכה, ולכן יש לה דין פת ולא דין תבשיל; מה שאין כן באינפנד"ה, שהשומן שניטגנה בו התבשל לפני כן, והוא ניכר על פני הפת. ומכיון שהשומן אסור משום בישולי עכו"ם, הפת אסורה. ולכאורה סופגניה דומה לאינפנד"ה. שהרי השמן התבשל

ראשי פרקים

שאלה

א. "בישולי עכו"ם" בטיגון

ב. השוואה לחיוב סופגניות בחלה

ג. השוואה לחיוב סופגניות בברכת המזון

תשובה

מסקנות

שאלה *

ברבות מן הקונדיטוריות עובדים גויים בבישול ובאפיה, והם אלה שעוסקים בהכנת סופגניות למכירה בחנוכה. הסופגניות עשויות מבצק סמך, דומה לזה של לחם, אלא שמטגנים אותן בשמן עמוק. האם מותר לגוי להניח אותן במחבת, כשאת האש מדליק ישראל?

כידוע, פת עכו"ם מותרת ע"י שגירת תנור, דהיינו, שישראל מדליק את האש (שו"ע יו"ד ס' קי"ג סעי' ז'). אך בישולי עכו"ם לא הותרו באופן

* חנוכה תשנ"ד.